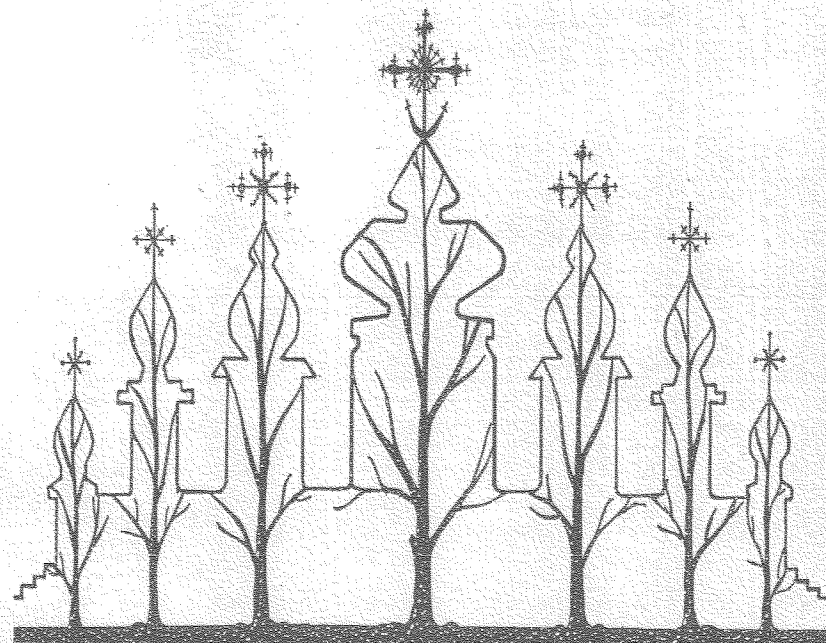

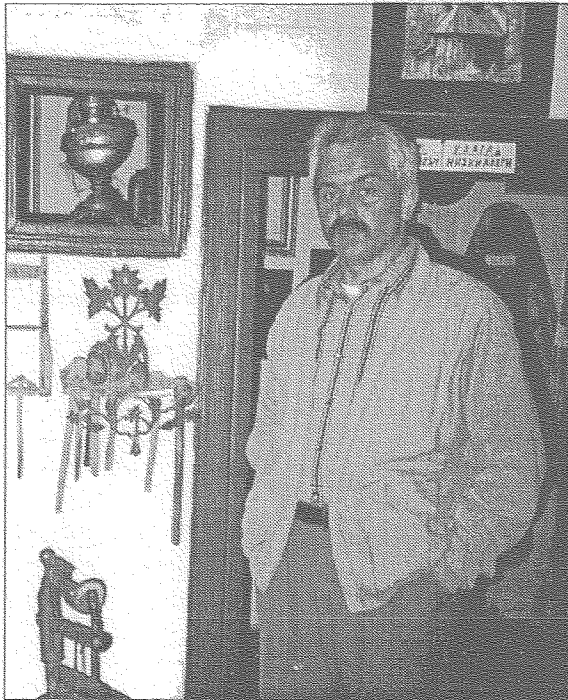
ISBN 966-7298-09-4

Володислав
ГРАБАН

ІКОНОСТАС БОЛНО

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

ІКОНОСТАС БОЛЮ

ПОЕЗІЇ

Івану
Володиміру
Максимовичу
на добру пам'ять
автор
Г. Грабан

ЛІДЕЯ
ТЕРНОПІЛЬ
1997

Ірина
2000

ББК 84 Ук - 5 я 43
Г 75

Грабан В.

Іконостас болю. — Тернопіль, ЛШЕЯ, 1997. — 56 с.
ISBN 966-7298-09-4

Свою книгу «Іконостас болю» український поет з Лемківщини Володислав Грабан, що нині живе і працює у курортному містечку Криниця (Польща), приходять до читача вперше. Його поетична мова органічно поєднує у собі різностильові прийоми віршування: як традиційні, так і модерні. Автор переплітає у своїх відкритих болючих інвективах чуттєву експресію, несподівані метафори, а іноді навіть оголену декларацію. Але з усього цього прочитуються органічні та оригінальні поезії, що глибоко хвилюють і зворушують. Поет у своїх віршах-сповідах буває настільки несподіваний, що заставляє читача замислитися не лише над всезагальними визначальними чинниками буття, але й сягати глибин і таїни навколишнього світу. Тим автор цікавий і оригінальний, бо його поетичний голос звучить відокремлено і хвилююче.

«Іконостас болю» — перша книга поета Володислава Грабана, видана в Україні.

Передмова,	В.Барни.
літературне опрацювання	М.Іванців.
Редактор	А.Барни.
Художнє оформлення	

© Володислав Грабан, 1997.
© Володимир Барна,
передмова, 1997.
© Андрій Барна,
художнє оформлення, 1997.

ISBN 966-7298-09-4

ПОЕЗІЯ БОЛЮ І ПАМ'ЯТІ.

*Все пусте — святий лиш людський біль.
Петро Карманський.*

Ці рядки Петра Карманського, сказані ще 1908 року, мабуть, найбільш повно відображають сутність усієї творчої палітри поета з Лемківщини Володислава Грабана, який сьогодні вперше приходять до широкого читача в Україні. Нині йому йде уже п'ятий десяток літ, а він творчо розкрилюється у рідних горах Бескидах, живе і трудиться на повну силу у відомому курортному містечку Криниця, що у Польщі. До речі, саме таку назву має одне з перейменованих сіл Тернопілля у Монастирському районі, куди переселилися під час депортації лемки цього містечка. Тож, не дивно, що свою книгу «Іконостас болю» Володислав Грабан присвятив цій трагедії українців Лемківщини, Холмщини, Надсяння і Підляшшя, бо час відміряв цій чорній даті у житті багатьох депортованих із своїх історичних українських земель уже півстоліття! І жахлива за своїми наслідками операція «Вісла» завершила ганебну сторінку в українсько-польських стосунках, коли більше півмільйона українців насильно були вивезені у вантажних вагонах до України, а решта близько трьохсот тисяч — розсіяна за вказівкою спецслужб по 3-4 родини у різні населені пункти півночі і заходу Польщі. Серед тих, хто зазнав тоді цієї насильницької акції «Вісла», були й батьки Володислава Грабана — няньо Іван та мати Антоніна...

1947 року замовкли дзвони у всіх церквах Лемківщини. Земля стала суцільною пусткою. Враз вона перетворилася на мертву. Земля вмирає без людей. Дід поета потрапив з «ласки» комуністичного режиму Польщі у концтабір «Явожно», розділивши долю тисяч найбільш освічених патріотів Лемківщини, дивом залишився живим, а батько опинився на «землі обіцяній...» аж побіля Вроцлава. У долі родини Грабанів, як в каплі сльози, відобразилася доля сотень тисяч депортованих із рідної землі предків. Ті ж поневіряння, голод жорстокий, безправ'я, гіркота і біль... Нестерпний біль за усім, що втрачено, що украла ганебно влада червоних безумців Польщі саме тоді, коли вже два роки Європа жила у мирі. Для лемків ці повоєнні роки були найстрахотливішими, найжахливішими роками геноциду. Їх не просто депортували із одного району в інший, - їх озбресли до зубів військовій головорізі насильно викидали із родовідних гнізд, де століттями жили їхні предки, а ще - спалювали цілі села, розстрілювали, мордували, грабували, обрубували коріння, пожежами і кулями заставляли покидати свій отчий край

лісів і потоків. Іван Грабан, батько поета, усі ці жахіття переніс у собі і на собі. Кожна клітиночка тіла, кожна часточка крові фіксувала кожним нервом нестерпний, незмовкаючий біль. Усе опадало карбом у серце, виривалося дочасною сивиною. А чим жив? Жив єдиною надією, що, мов тонесенький племінчик свічки, живив, давав силу усе витерпіти заради найзаповітнішого: повернутися на рідну Лемківщину. І усі ті болі - страждання генетично передалися синові Володиславові, який появився на світ божий 15 травня 1955 року у селі Самбож неподалік Вроцлава. Тут свідомість його вперше зафіксувала оце солодке слово - Лемківщина; вперше почув і відчув (!) тугу за рідними Beskidy, за краєм своїх предків. Няньо, коли приходили ввечері додому, поринали у щемливі спогади, як то було мило їй файно у рідній стороні, і усе чекали нагоди, щоб податися назад у рідні гори, бо комуністична влада наразі це забороняла. І коли в середині 60-х років у Польщі почалася «відлига», то першою вернула додому батькова сестра, а за нею і сам (вона виїхала за океан), де йому вдалося «зайняти місце у пращівській хижі». Півроку мати і двоє синів ще чикали вісточки уже із рідного краю від няня, який тим часом облаштував місце для усієї сім'ї. І накінець - сталося! Осінь 1962 року була у родині Грабанів найщасливішою: повернулися у рідне село Гладішів, до пращівської хижі. І як згадує сам Володислав: «Я тоді вперше побачив любий понад усе мені Beskid. Ця країна постала переді мною, як казка, де світ виповнений сонцем, що ясно світило понад зеленими горами, хижками, закритими соломомою, у звивинах срібної ріки Гувянки. Довкола - гори, сині ліси замикали виднокруг - мою країну.» Тут він почав торувати стежку у великий світ знань, що відкривався йому нерідною мовою, та все ж ... була особлива таємничість у хатній атмосфері, де поруч з хлібом (нарівні) була присутня українська газета «Наше слово», що виходила у Варшаві. І все крутилося довкруг няня Івана, що «були світлою людиною. Пам'ятаю, - згадує Володислав, - як тато все чекали і вірили, якщо вже маємо свою газету, то надійдуть кращі часи. Батько вечорами слухав радіо, знав всенський світ, цікавився політикою, міг назвати усіх президентів. А кожної неділі ставав на своє місце у церкві, за яку боролися з латинниками, що її зайняли і не хотіли вернути. Від них залишилася мені книжечка - молитовник, сторінки якого витерті від частого перебування у руках. За своє коротке життя няньо пережили на правду дуже багато лиха. Слава їм за те, що довели нас до рідної землі (підкр. моє В.Б.). Проте не усім родинам вдалося це здійснити. Прах батька знайшов вічний спочинок на рідному цвинтарі, де лежать прапрадіди. З високого берега бачать очами душі рідне село і гори, де відкрився їм той світ».

Батько рано пішов у пам'ять. Було йому тоді лише 43 ... А Володиславові йшла тоді сімнадцята весна! Він уже тоді вчився у будівельному технікумі містечка Сосновець поблизу Катовиць. Спочатку, опісля завершення навчання, працював тут же, у цьому ж населеному пункті, а відтак подався до Криниць, у рідні гори. А було це уже понад два десятиліття тому назад: року 1976-го! Там він отримав посаду в освітніх структурах адміністрації містечка, навіть з 1978 по 1993 рік посідав посаду директора адміністративно-господарського об'єднання шкіл Криниць. Поміж тим, у ці роки займався спортом, зокрема, мегав спуск, піднімав

штангу у своїй ваговій категорії до 67 кілограмів. Звичайно, брав участь не лише у першостях воеводства, але й загальнопольських чемпіонатах, де посідав призові місця. Проте, одна невдала спроба взяти більшу вагу закінчилася травмою, що у 1993 році вивело його повністю з ладу - приписали лікарі групу неездатності. Три роки був на державній пенсії, а нині знову пішов до праці, бо треба годувати ... п'ятеро дітей! Одружився Володислав на лемкині Олені, родовідні коріння якої походять з села Воловець, що неподалік його кривого Гладішева. І нині найстаршому Артимові пішов 21-й, вчиться у духовній семінарії у Варшаві. Дочці Евеліні виповнився 20-й і вчиться на українській філології у Люблінському університеті. А інші дочки - Марта, Наталя та Оксана - шкільного віку. У стінах будинку родини Грабанів завжди лунає рідна лемківська бесіда, і кожен з молодших членів сімейства свідомий того, як сам оприділив батько, що він «лемко українського кореня». Гордяться тим, що вони успадкували горду вдачу лемків, не встидаються у польському оточенні про це заявити відверто і відкрито. Вони усі постійні учасники різноманітних лемківських імпрез, фестивалів, культурницьких і церковних заходів, акцій... Зрештою в усьому вони рівняються на няня, якого люблять усіма своїми п'ятьма серцями, як і рідну ньеньку, проте тато - авторитет, його не можна неслухати. Він же відповідає їм усім такою ж батьківською любов'ю. Тому-то оселя Грабанів у Криниці наповнена любов'ю, духовністю і постійним неспокоєм, це - хижка дитячого сміху, співу, гамору... Тут завжди чується лемківська бесіда, тут постійно перебувають гості з різних куточків Польщі, України, світу - хто лише тут не був? Поети, художники, фотодокументалісти, музейники, телевізійники, артисти, історики, різьбярі, учителі, священники, юристи... Усіх не перелічити, бо Володислава Грабана знають не лише як лемка-патріота, але й як художника, фотомайстра, редактора заснованого ним журналу лемківської культури «Загорода», поета, перекладача з української на польську, зокрема, такого відомого лемківського співця як Богдана-Ігоря Антонича... Але в собі він поєднав стільки розмаїтих талантів, що не знаєш навіть, де Володислав проявляється, як особистість, найяскравіше? Адже чого була варта лише одна його ідея: проведення щорічної зустрічі усіх лемків світу на ... нині уже міжнародному форумі «Лемківська ватра»! Про це нині мало хто знає, але саме він стояв у витоків організації першої широкомасштабної імпрези у Бортному. А було це ще 1982 року, коли він захопився дуже світлинами. Сам організував пленер фотографів Польщі до відомого лемківського села Бортне, де збереглося найбільше пам'яток культури та архітектури предків. На цей поклик приїхало 15 поляків документалістів із камерами. Їхня спільна творча праця на пленері завершилася великими виставками фоторобіт, які широко експонувалися у тому-таки селі Бортне, а відтак у воеводському Новому Санчі. Як сам згадує Володислав про цю імпрезу: «У той час у серці щось заболіло. Подумав: чому ж то зі мною тут, на рідній землі, тільки вони, а не наші люди?! Тоді виникла у мене думка організувати «Лемківську ватру» і вчити лемків любові до рідної землі! (виділення - авт.) Своїми планами поділився із своїми побратимами, які тоді були членами фольклорного ансамблю «Лемковина». Ми тоді розуміли, що «Лемковина» притягне багатьох людей і тому включили її до організації свята.» Перша «Лемківська ватра» проходила тут же у Бортному, під відкритим небом поряд лісу. За перебігом двох днів були у програмі зустрічі з поетами, науковцями, майстрами культури, проводилися різноманітні конкурси:

знання рідної бесіди, рисунку, фотографії, знання історії та культури лемків, співу... З великим успіхом відбувалися виступи ансамблю «Лемковина», якою керував Ярослав Трохановський, а потім їх стали наслідувати інші. Усе це «закрутив» генератор ідей тодішнього лемківського відродження», як оприділили журналісти, - Володислав Грабан. Він лише згадує: «Перші «Лемківські ватри» були дуже патріотичні, бо тоді на неї приїжджали люди, яким лемківська культура давала надію на краще майбутнє, які хотіли напоїти свою душу Besкидами...» Одначе, зараз «Ватра» комерціалізувалася так, що вивірюється сам її дух, а дуже шкода!

Відштовхуючись від думки Гете про те, що коли хочеш пізнати поета, то мусиш побувати у тому краї, де він народився, я і побував у Криниць, в Besкидах і на «Лемківській ватрі». Повністю погоджуюсь із класиком. Але ця земля - це батьківщина і мої предків, тому-то мені вдвічі глибше вдалося виникнути у сутність не лише життя, громадської, культурницької, творчої діяльності Володислава Грабана, але й заглянути у святая святих кожного поета - у його внутрішній світ ДУХУ. І він мені відкрився у довгих нічних розмовах, спогадах, відвертостях людини і миття, але найбільше збагнув тайну його ДУШІ І СЕРЦЯ, коли викинув у «тканину» його поезії, у її глибини. І як тут відрізнити Грабана поета і людину? Лише його відверте зболене СЛОВО ГРАБАНА розставляє усі крапки над «і».

II

Поезія Володислава Грабана мене просто-таки «шокувала» своєю зболілою до останнього знаку основою. Тема трагедії Лемківщини, як найзагіднішого етнографічного регіону України, як багатовікової автохтонної гілки українського народу, домінує в усій його творчій палітрі. Кожен вірш - то біль його душі, його родини, його предків, який передався йому генетично, це віддзеркалення болю сотень тисяч лемків, що фокусувався саме у його серці. Мені здалося, що і на цей світ появився поет з великого болю сотень тисяч його краян, яких трагедія депортації, акція «Вісла» півстоліття тому, здавалося, уже навечно викинула із рідної землиці, із краю гір та потоків. 1947 рік. Лемківщина - суцільна пустка, і раптом поет Володислав Грабан побачив цю моторошну картину руїни рідного краю із віддалі десятиліть! Зникли кольори, провалився світ, пусто, сумно, плачевно на серці. І тільки десь із глибин його душі, із нетрів його пам'яті випливає вірш «Роздум». Жахлива картина відкривається перед нами. Лемківщина у безконечних снігах, тиша така трагічна, що ніякий звук живого створіння не виринає. Усе перейшло лише у чорно-білі тони. Від цієї словесно змалюваної мигі робиться нестерпно і моторошно, відчуваю, як поет кожне СЛОВО із себе на папір вичавлює кров'ю, бо біль неможливо втамувати, неможливо заховати у закутках душі. І рядок за рядком котяться не слова, а сльози:

*У сорок сьомому
Кольори тільки
чорний і білий
Несе Лемківщина
Несе мати*

*На могилу сина
У чорно-білий день
Квилить чорна ніч
Як чорна стіна
А сльози плями білі
Мутні
(Воїстину чорний і білий -
то не кольори)*

Що коштувало поетові дійти до таких страхітливих і жакких висновків: «Чорний і білий - то не кольори». Оцими двома навіть рядками він зумів дати глибоке розуміння усього, що сталося тоді, півстоліття тому, коли не просто зникла із лиця землі якась там сотня людей. Учені стверджують, що коли із лиця планети зникає хоча б плем'я людей у сотню, то це трагедія континенту. А тут же зникло майже мільйон людності, цілі етнографічні пласти - Холмщина, Надсяння, Підляшшя, Лемківщина! То в які рамки уміститься вона - планетарну цю світову трагедію?! Поет дає відповідь одноосібну від імені сотень тисяч депортованих, для яких той відрізок часу, та мить перекреслила усе різнобарв'я світу і поділила світ лише на такі (не кольори), а тони - ЧОРНИЙ і БІЛИЙ!! Кожен, хто пережив і вижив тоді - опісля вже по-іншому дивиться на світ і життя. Володислав Грабан про це заявив так широко, глибоко, масштабно, що це, очевидно, могло б послугувати центральним полотном його «Іконостасу болю». Кожен його вірш може посісти окремішне місце у цьому Лемківському Іконостасі. І, як не дивно, але кожен вірш можна дійсно побачити як велике чи менше «полотно». І тут йому вдається, як нікому іншому, змалювати широко картини усієї історії депортованих лемків, які опинилися на обширі західних і північних земель нинішньої Польщі, усієї України, Росії, Америки, Канади... і навіть Австралії! Йому вдається через усе пережите, побачене ним, його батьком, матір'ю, предками, рідними і близькими, перекласти це у звичайні поетичні рядки. І до кожної теми у нього свої образи, свої слова, свої підходи, але в усіх них відчутний його лише неперехідний біль. І до якої б теми не звертався поет - усюди зримо чи невидимо він присутній своїм особистісним болем. Увесь обшир світобачення лемків, їх вірувань, звичаїв, помислів, традицій відобразився у метафоричних, алегоричних образах, у глибоких та містких палітрах його поезії. І до якої б, здавалося, відстороненої думки не звертався Володислав Грабан, все ж неодмінно він у канву вірша вплітає образи природи, дохристиянських вірувань прашчурів, рідної матері, батька, художника-самоука Никифора, побратимів по духу. Але жива фактура рослинного і тваринного світу переплітається із самими обрисами Besкидів, розорених сіл, понищених церков. І це поєднання дає страхітливий відчуття трагедії лемків, бо цей їх світ був таким багатим і щедрим, таким високим і одухотвореним, щодне незбагненою і донині залишається у смислому ряді ця запитальність: а навіщо, для чого робили ці злодіяння? Поет констатує разом із побаченою картиною десятків спустошених сіл Лемківщини, бо це неможливо усвідомити нині. І його «Псалом» звучить як Реквієм по цій землі, людях, що тут тисячоліттями жили до 1947 року.

Боже ми знали...
і жили предки наші
до кінця літ спокійних
до закінчення тисячоліття...
Аж видав ти нас як жертву...
і розвіяв серед народів
кості наші за безцінь пішли ...
нищать землю нашу святую
терням хрести поросли
на перехресті життя

І раптом серед усього цього безнадійного проривається промінчик надії, хоч і самотній «з однією калиною» на румовищі, «самотній метелик будить тишу», і хоч «завалена хижка як розбитий ковчег у глибині кропиви без порогу», та все ж уся буйна рослинність проривається вірою:

*Відчиню двері фіалці
що стоїть за порогом.*

Я знаю, що вона прийшла ця квітка не випадково у вірші поета. Це - глибокий символ не лише пам'яті, але й відродження життя на цій землі, невмирущість пам'яті поколінь. І вона, Лемківщина, устами Володислава Грабана закликає лемків повернутися на рідну землю «будувати хижі там, де хащі, де руїна стоїть, там ваші предки палили священні вогні на вершечках гір крилатих». Чи почули цей заклик? Та, мабуть, не лише почули, але й відгукнулися, адже повернулися уже тисячі лемків з різних куточків чужини, а скільки ще верне? І оця надія у віршах поета проривається по-різному, але характерною лише для цього гірського краю - рослиною, деревом, комашкою, а то потічками із джерел. Але усе це має великий ДУХ нескореності і постійного відновлення життя. Так, Володислав може сказати це визначальне для своєї кривної землі, що ...

*Лемківщина
то велика церква
ряди христів цвинтарі
синя чаша неба
Тут на кожному кроці
іконостас лісу
промовляє молитву
за людей
без людей*

І якщо «Аби не згасли свічі» - Володислав Грабан кров'ю серця розписується кожним словом і кладе на вітар рідного краю увесь свій біль, то усе це не даремно. Так, «лемки, як птахи розігнані» по всьому світу, але вони таки вертають на рідні попелища, бо тут «зелена» трава як надія росте». І палає щороку «Лемківська ватра» - «вогонь той з болю». Скликає він тисячі лемків з усіх континентів, бо в кожного від народження є у серці «тавро болюче лемківське». Воно ж бо озивається святою пам'яттю до рідних церков, до кривих христів, «що залишилися вартовими» на прадідівській землі. І саме тут -

*Знайдеши свічник старовини
Піднімеш як дідівську честь
На білих верхах Лемківщини
До сонця понесеши свій хрест*

Це, так би мовити, за великим рахунком, а якщо йти за отим кривим, то навіть на суцільній руїні сліди предків знаходиш. І я в цьому пересвідчився, коли поїхав до розореного гнізда своїх предків. Поет мовить гірку і страшну правду свого серця. Ох, як вірю я йому, як вірять йому тисячі таких же бездоленних, що розвіяні по цілому світу, але які постійно повертаються сюди на могили предків для сповіді душі.

*Поховали вас нею
На горбку
Як на престолі...
Я виїхав звідси
Та вертаю всякчас
Зі свічкою і сльозами*

Звичайно, багато щонайрізніших поруків серця збуджують оці безпосередні поетичні рядки Володислава Грабана, бо вони не лише сповідальні, але й болісно щирі. Те, що болить поета, болить і кожну людину, якщо вона має живу душу. І навіть якщо йому стає нестерпно від усього цього - усе не безнадійно. Питання питань - майбутнє - автор окреслює у зв'язі життя горянина і природи, і твердо покладається на усе дороге і найближче для лемка - навколишній світ. У якому ВІН живе і саме яким живе. І залишається надія незбагненна, але на ЩО? І лише поет відповідає:

*На віру зелених трав
Куди нас поведе цей шлях.*

Ми лише можемо здогадуватися, проте Володислав Грабан навіть у цих часових вимірах дивиться у будучину певно, твердо ступає рідною землею, бо веде його СЛОВО і ДУХ пращурів, який нуртує у ньому повнотою таланту поета. Саме оте поетичне річище, що забриніло вперше у ньому десь ще у десятирічному віці, коли написав перші вірші, тепер виповнилося і широтою і глибиною. І першим до нього прийшов великий Шевченко, а потім неперевершений лемко Богдан-Ігор Антонич, а ще - Євген Гуцало, Єжи Герасимович, газета «Наше слово». Саме цей часопис дав крила його першим лемківським віршам. Звичайно, були і польські видання, де Володислав Грабан здобув і перше визнання як поет. І перші нагороди за творчі відкриття у царині поезії... Відтак були широкі публікації віршів у газетах і журналах Польщі, Югославії, Словаччини, США, Канади... 1984 року вийшла перша книга віршів «Лице поміж тіней», на жаль, лише польською мовою. Проте наступні - «На ковпаку гір» (1991) та «Розсіпані пейзажі» (1995) і рідною лемківською бесідою.

В Україні поета знають поки-що тільки з публікацій у газеті «Пост-поступ», що виходить у Львові, з книги «На Україну повернусь» та широкої добірки у часописі «Дзвін» (№9, 1996). І все ж Володислав Грабан впевнено віднині йде до своїх найбільших поціновувачів — до матириного осереддя своєї древньої Батьківщини, бо ж він репрезентує її, найзахіднішу і, мабуть, найсамобутнішу гілку - Лемківщини, де нині знову заговорили на повен голос дзвони побіля древніх

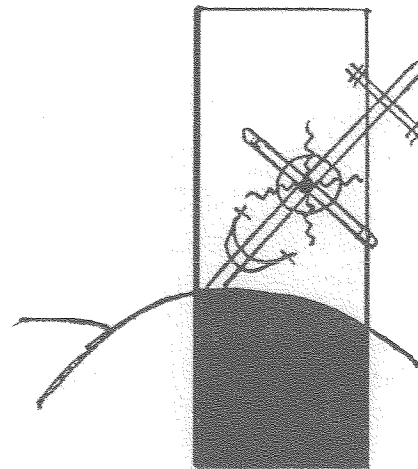
і новозбудованих церков. Заговорили не лише старі, але й нові, щоби почули їх лемки на всіх широтах і континентах, що треба вертати до коренів, до основи! Гадаю, слово його сприйме вдячно і з розумінням увесь український обшир, бо так треба нині єдності і розуміння усьому братству українців світу. І чи не пророк поет Володислав Грабан, коли, з ласки Божої і віри, звертає свої слова до усіх, кого болить рідна земля:

*Браття і сестри
вертайтесь
в зелені обійми лісів
туди де під небом вічним
вічні і святі Карпати
будувати
свою будучину
бо кличе усіх
Мати свята
Лемківщина*

Наперед знаю, що цей зболений і глибоко мужній голос поета з серцевини самої Лемківщини почують тисячі людей, вчитуються у його вірші, а потім вклякнуть на коліна і промовлять молитву перед його «Іконостасом болю», що у древніх Бескидах зустрічається побіля кожної святої Гори, що, як Храми Духу, впираються своїми шпильями у весь світ. І поет Володислав Грабан зумів перший це збагнути, відчутти і передати у своїх віршах. Причастімося ж його святим бодем, бо це - найголовніше, що є у ньому як в людині, розділімо його біль - і стане легше не лише йому, але й тисячам таких же обездолених, що ще й нині, уже півстоліття, чекають того розуміння і співчуття. І тоді ми знову відродимося для своєї держави, для свого краю...

*Ти з них
вони з тебе
як калина з крові.*

*Володимир БАРНА,
поет, публіцист, літературознавець,
член Спілки письменників України.*

ПОЕЗІЇ

НА БІЛИХ ВЕРХАХ ЛЕМКІВЩИНИ

На білих верхах Лемківщини
Де пізній вечір снігом спав
Маленьке світло старовинне
Морозний вітер в гори гнав

Золота чаша місяченька
Снує тихенько вовчий слід
Дукатом простедяє стежку
Вигнанців мрії - лемків світ

Село в долині загубилось
Там похилився дужий хрест
Нікого вже не залишилось
Лиш бродить тінню діда честь

Зірки по стежках саду ходять
Так наче б сорок з лишком літ
В річках лозини очі мочать
Де лободи печальний цвіт

Коли ж вернеш в терени рідні
Де марять в тузі ріки зір
Дихне на тебе світ прадідів
Крилом поманить обрис гір

Знайдеш свічник старовини
Піднімеш як дідівську честь
На білих верхах Лемківщини
До сонця понесеш свій хрест

ПСАЛОМ

Боже ми знали...
що ще з давніх давен
поселив нарід наш
на землю долин і гір
з волі і світла свого
і жили предки наші
до кінця літ спокійних
до закінчення тисячоліття...
Аж видав ти нас
як жертву козлячу
і розсіяв серед народів
кості наші за безцінь пішли
сусіди зневажають нас
порівнюють із поганинами
серед людей світу
кинуті у сором
Ми не забули про тебе
не переступили заповіту
і возносим як і колись
церкву на зеленій дорозі
Ми серед зелених верхів
не знали іншого Бога
крім тебе Господи...
То нас переслідують
за зведені храми
за тавро яким нас позначив
триденно
нищать землю нашу святу
терням хрести поросли
на перехресті життя
без надії
Господи

чому ж ти нас позабув
і наші священні коріння
а нелюдам дозволив
осквернити гроби наших предків
Боже
ти ще у прадавні часи
посадив нас деревом буття
гористого Бескиду
із назвою Лемківщина.

АПОГЕЙ

Моя загорода
з однією калиною
з диким хабазом
що росте роками
на румовищі
і однією бджолою
в обіймах квітки
і самотній метелик
будить тишу
дика рожа
червоною цяткою крові
забарвлює світанковий сон
Ото завалена хижка
як розбитий ковчег
у глибині кропива
без порогу.

ЛЕМКІВЩИНА КЛИЧЕ

Будуйте хижі свої
лемки
де хазі
де руїна стоїть
Там ваші предки
палили священні вогні
на вершечках гір
крилатих
є місце там для живих
для тих
що вернуться в надії
будувати
Браття і сестри
вертайтеся
в зелені обійми лісів
туди
де під небом вічним
вічні і святі Карпати
будувати
свою будучину
бо кличе усіх
Мати свята
Лемківщина.

ТИ З НИХ

В.Барні присвячую

Сідаємо з Володимиром
на хребти зелених гір
як на коні
що несуть нас в полонини
білі гриви хмар
грають гуслі цикад
плаче смичок ліщини
Ідемо прямо
у повалений пейзаж гір
Лемківщина розстеляє
рушники кольорові
як загублені підкови
що знайшлися на щастя
Ідемо...
Він до Барнавця
Я до Грабу
Звечора
Як загорілася «Ватра»
усі дороги ведуть
до Ждині
а ми в селах
лічимо стріхи хиж
розправляємо повалені хрести
хочемо знайти хоч би порохно
Божої церковці
слід цвинтаря у хащах
що заховав у травах
усі минулі покоління
торкнутися рукою
зелених кіс

що буйно вкрили гроби
почути дихання
рідної хижі
Ти з них
вони з тебе
як калина з крові.

* * *

І вип'ємо ще вина
з глиняних горщиків
як з амфор
що на краю лісу
на узбіччі
у вересневім вересі
густіє
золотий місяць ночі
чашу повну налиє
по вінця потоків
до краю долин
повнісінько
надії наповнить
Вип'ємо за щастя
і будемо бенкетувати
аж до світанку
аж допоки півні не запіють
хмільні від нашого співу.

РОДОВІД

На давній карті
Прегіба* віками подій димить
а Чертеж* підносить
схилений хребет
до Магур* сягає долонею Угринь*
в потічку мують ноги ближні
недалеко Перун* зловорожо
поглядає
спопелілий божок
на обличчях малое Жджар* і Чершлю*
Переліски* і Помірки*
Гарняків Верх*
і Лабів садиба**
Ото
родовід мій
в ялівцевім хутрі
пожовклий як карта
що позначена верхів'ями
вони вічні і горді
як вічний Володар
що у скалах живе
Я знову довірю їм життя
і знову молитви знайду
старі на горі
де стріміє Перун***

* назви гір у Besкидах

** родина лемків

*** назва села і гори

ДЕДАЛІ

Дитячим летом
схили Besкидів міряв
над Сонячним Яром* шибував
гнав шквалом
на хребтах вільх
легкий як херувим
ножицями крил ластівки
перетинаю горизонти
у церкви колібрі
спивав барви іконостасу
осягнутий величчю крил
пергачем зависав
під чашею неба
А прецінь
не знав далеких доріг
кожна даль була близькою
розпростертій долині...
Сьогодні
повернув на Сонячний Схил*
у Besкиди
самітній птах дитинства
світити свічки
Ікарам
що не повернулись.

* назви гір.

ПРАВДА

Той сніг
те вмирання дощу
краплі - сльози
зоряні кришталі неба
ріки Бескиду
скуті срібною кригою
що застигла на бігу
як коні

То лише вмирання тих
що вірять правді
вона сніжна
направду біла
непідробна
Умирання це
смерть снігу
у краплях дощу
тієї весни.

* * *

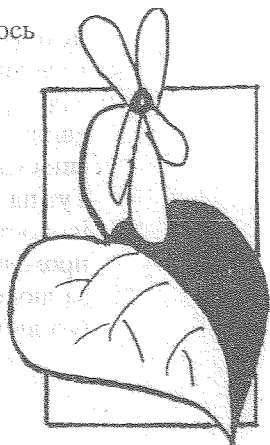
Снігом забілило поля
так що навіть межі не видно
за яку сусід забив сусіда
не видно краю села
навіть сусіднього
тут лишень вітер танцює
із білою смертю снігу
село за селом
хата за хижою
зав'язані навічно
амінь.

АБИ НЕ ЗГАСЛИ СВІЧІ

Стоять верхів'я у снігах
як молоді панночки
перед вітарем
Всевишнього
джерелицею причащаються
бо завтра її заточить
мороз
на замок зимовий
Царські Врата зачинені
щоби вітри не задули
свічу що горить
полум'яним серцем
у грудях лемка
Боже
порятуй цей вогник
оцю надієчку
затовчену
руків'ям рушниць
Боже
Лемківщина
то велика церковця
ряди хрестів
цвинтарі
синя чаша неба
Тут на кожному кроці
іконостас лісу
промовляє молитву
за людей
без людей.

ФІАЛКА

Зазеленіли зимові поля
ліс як паротяг
задимів
і покотився горами
Розтяв сутінь імлі
серед яруг
понад узбіччя
Заголосив дзвін весни
серцем вдарив потік
холодним берегом ночі
заграла сопілка вербова
в ліричній шумовинні лози
На світанні вітер
верховіттям на чоло
накинув
білі пасма зими
Відроджується життя
на чубках каламутної води
на копінні сонячної долоні
Наруччя лиц в хаті зосталось
зимових дров
Відчиню двері фіалці
що стоїть за порогом.

У ТОЙ ВЕЧІР

Нас кілька людей
то так наче б нас
немає
Затоплені морем снігу
серед гірської дідизни
лемки розпорошені як птахи
а круки всюди їх тисячі
усе можуть заповонити
Знаком хреста
на чотири
поділимо зернятко
серед смуги лісів
родить ще хліб
на кеселицю*
росте у небі
сніп зірок
як сніп ячменю
знайдете
у синім стіжку світу
Іде Велія**
даруйте собі
пучок світла
Як і віками поспіль
в давнину як і тепер
прийде Ісус саме так
як і в той вечір.

* лемківська страва

** переддень Різдва.

МОЛИТВА

Отче наш
помилуй зеленою весною
рід наш давній
дозволь святити ім'я Твоє
буйним цвітом Бескидів
що ростуть до небес
вежами церковних бань
Най крила гірських хребтів
царством для тебе будуть
як і для нас віками
були гніздечком надії
вітцівською хижкою
з волі твоєї
Дай нам колосисте зерно
і волошки усміхнені
як мамині очі
позбав нас тавра болю
щоб і ми вибачали
ворожій пісні
Не дозволяй нашим серцям
блукати у темряві
життя
Царюй нам
у зеленій євангелії полонин
де кості наші порозкидані
і лежать німотно
серед співу птаства
бо не час оповісти
амінь.

МАМИН ЗАКУТОК

І тільки осінь
холодним дощем
золотить останки
понищених іконостасів
завмерлих у краплинах воску
на цвинтарі
що звали колись теметів
у білі берези
впали
білі кості птахів
що ніколи уже
не злетять
безмовні верби
у ярах
хребти схилили
до хрестів пониклих
а хижі принишкли
з прогнилими стріхами
по коліна в бур'янах
заклякли
і вікна осліплі
місце
де почорніла ікона
мамин закуток
рідний.

ЖДИНЯ*

Д-ру М.Сандовичу

«Святий Михайло на сивім
коні приїхав...»
і над Ждинею
зблиском меча
осяяв ліхтарі буків
що осінь запалила
Поля-килими
льоном забілив
простер мережку павутин
заіскрив неба оболонь
Лише листки барвінку
мов стада овець
потягнулись
на сріблясту полонину
за тридев'ятою церквою
за хижою Сандовичів
за загороду
що поміж землею і небом
на долоні Святого Михайла
затримана
у співі фарб ікони
у світлі бань
зосталась
як і Бескидник**
за плечима якого
зелена трава
як надія
росте.

* (ждиня - чекай мене) лемківське село

** гора на Лемківщині.

ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА

І вогонь той з болю
Спопеліла пам'ять
Запалає знову
У тисячах душ
Які задубіли
Та ненаситні до свого
Від учора
Сильними ступнями
Стоять
І кинули погляд
Ще раз
На Бескид
На дорогу
Де тільки барвінки
Пасуться як вівці.

НАГОРОДА

Ти кажеш
що мусиш вернутись
бо Лемківщина чекає
хоч ніколи уже не повернуться
ні дідो твій ані батько
і не будуть боротись уже
ніколи
за славу
за медалі
Ти кажеш
що повернешся
аби заслужити
медаль що належить тобі
золоте сонце Лемківщини.

МОЖЕ БУТИ

Город перед хатою
соняхи
золотогриві коні
біжать поруч
ти на пальцях спинаєшся
сягаєш гриви
золотого волосся
вітром буйногривим
мла тече з долоні
молочно-білий легіт
медодайно зрошує
землю сонну
Килим городу
тулиться до твоїх вуст
тихо
світанком пучнявіє гарбуз
я стою на дорозі
відділений стіною
золотих голівок
твої очі всміхаються
горять останньою зіркою
у космічній імлі
Можливо
зустріну тебе
ще хоч один-єдиний раз
там де церква триглава
як маківка
дозріє серед Бескидів.

ПАСХА

Вогниками свічок миготять зірки
палають як зілля у малинових лісах
ворушать хрести спопелілих гущав
з кершців* як з діжок виростає нащадок

У далеких садах роду розор
благають у неба милосердя зливи
біленька пасха пісню їм дарує
кружальцем сонця добродійно

Білий хліб печуть одвічно
у німбі осаяному рівно виростає
сонячно теплий як сон пахучий
візерунком дійства нас причащає

Божа офіра кличе весну
до старих закутків прадідівської хижі*
саме отут зійшлися всі чади
світлом блискавиць звиваються як гади

Будьте ж мені здорові ясені і вільхи
що привидами бродите щоночі
хай радість розділить усміхнена Лада
кучері хвацько закрутить вітру

Рости ж їм пасхо як сонячний бубен
серед зілля лопухів розстріляних садів
нехай розхитують поміж берегами
як змерзлу ляльку до весняних вод

Нині пси чужі будуть брехати
щезне їх голос посеред роси
і як в давнину русалчині діти
грища закрутять з моєю Лемківщиною

ВІН - ЛЕМКО

За поезією В.Слободника.

Він - лемко
І тому
Кольори квітів
Поєднує з шатром неба
А поміж тим
Тугу осінніх буків
З радістю літніх цикад
Пантократор*
Дарував йому життя
І забере
Його серце
То дерев'яна будівля
Церкви

* зображення Христа.

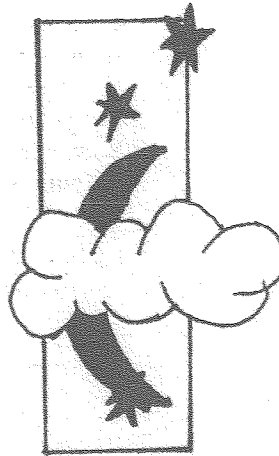
ДРОВНЯК

У 20-ту річницю смерті

Никифор
Уже не малює пейзажів
Церков хат
Ані містечкової забудови
Тільки осінь заздрісно
Заглядає
До його аварелей
Облітає тихенько
Колорит іконостасу
Розтуляє в студеницю
Руки святих
У сітях павутини
У сонячнім сяйві
Порожній мур
На котрім сидів маляр
Порозкидані
Паперові картони
Уже не зацвітуть
Барвами Бескидів
Полями шахівниці
Ані хрещатим лісом ялиць
У суперечці безіменних
Дровняків.

ХВИЛЯ

Обруч сонця
Розпанахав спину гір
Тоне
Спокійною Тінню
У блакитнім узбіччі
Золотить ікони листя
На стінах буків
Вони безсило
Падають у безмір снігу
Червоними дукатами
Несе кольори
Хмільний падолист
Надія дитинства
Тіні птахів
Позначають
Далекі видіння
Ударами крил
відженуть осінь
Аби не забути
Повернутись назад.

«ЕКСОДУС»*

У зелених очах тополі
Вітру дотик весняний
Блукає шукає
Втраченої краси верховіть
У тіні смерек
Божа матір іде
Із поглядом застиглим
За нею церква розтерзана
Пострілом гонтів
Потік у лозах співає
Алилуя. Алилуя. Алилуя.

МАМО

Ви нас колисали
У смерекових люльках
Крізь пролітаючі
Осені й зими
Посохли трави полонин
Кольорами скресаючого дня
Притуляли голівки немовлят
На м'якім волоссі
Ваші руки тріпотіли
Неначе крила птахів
Ви не могли нам дати
На жменьку більше
Ніж сині очі барвінків
Тишу ватр згаслих
І тавро болюче
Лемківське

* (лат.) масове переміщення людей.

ТИХО ДО РАНКУ

І дихання зір
Ліхтарем ночі
Землю наснажить
У камінцях потічків
Ситом дріявим
Неба нагочить
Понесе водоспад
Шумом лісу

Коси лозини
Вітер зав'яже
Тихенько
У молитву стріх
Погорблених

До ранку
Місяць дороги
Не віднайде
І лише пса гавкіт
Спокій загород
На шматки
Розірве.

БІЛИЧНА*

Камінь при камені
Поріг на порозі
Без хижі
Здичавілі сади
Терпкі тернини
Квіти білі
І неба синь
Прикута до гір
Білична
Вітає рікою Білою
Над водою
Мури церкви
Вросли у землю
І написи різні залишили
На показнику
Бреян-Лігниця
Слід живих
Тих
Що zostались вартовими
Під хрестом
Вічні.

* село в Лемківщині.

МОЛИТВА

Каменю дикий
Давніше ти був живим
Ти колиска моя
Моїх прадідів
порох
Стопа як печать
Що застигла яругами світу
Іскристі очі молодої жони
Застигли на твоїм лику
Нашим часам чужий
Непроминуций
З гори споглядаєш
На наші провини
(Навіть ядерні війни
Не зітруть твоєї краси)
Посяднайся зі мною
Лиш на тілі своїм
Тепле місце
Слід мого пальця.

ТИСЯЧОЛІТТЯ

Птахи пливуть на південь
З краплинами дощу
Тихо як сльози
В осінніх барвінках
На картоплинні місяць лежить
Золотий як баня церкви
Повний як купол
Ось уже тисячу років
Мати копає компері*
Що так схожі до срібляків
Хоч і не купить за них
Ні неба над головою
Ані мотики
З котрою ближче до сонця
Не пустить сумління у найми
Бо тисячоліття
За плечима.

* картопля

ДО СВЯТИХ

На руїнах церковці
Сів Герасим
Струпішілі бальки
Лічить

На хресті дримає
Тінь місяця
Пір'ями птахів
Простір бентежить
Необачний вітер
Кирилиці знак
Іржаво-жовтою смужкою
Позначає

З туману віків
Святий Роман
Отару волохів іще одну
Жене

Пломінь свічки
Учора погас
Останню баню
Здерто із вежі
А святі так далеко.

ДИВАК

У селі звичайнім
Де пасли корови та вівці
Жили люди
І він
Котрий не сів
І не збирав
Не дбав про їжу
Теплу
І звали його Диваком
Хоч ім'я своє він мав
Та в стіжку сіна спав
Із хлібом у руці
Кляв світ і людей
Знали його діти
Зграї псів і всі святі
Що при дорозі стоять
Лічив при них мідяки
Даровані богу
У холодні ночі
Дивак під стріхою спав
Де люди приязні
Вранці гроші лишав
Снився йому великий ліс
Втрачена Вітчизна
Повторював ставровинну пісню
Що клятвою була для нього
Як велика молитва
В останню ніч
Богу дарує душу
Землі гріш.

НАРОДИНИ

У зелених струнах лози
Весна
Гніздо собі мостить
Босоногий холод
Зубами дзвонить
Птахою сполошеною
Пурхає

На світанні біля хат
Сонце
Цієї весни
Перші пеленки
Розвіщує.

* * *

Я...
Міг би померти
Посеред лісів
На цій землі
Улюблений
І певно
Не мав би жалю
До себе самого
Ані до Бога лемків
Коли б він
Так постановив
Я...
Завше прагнув бути
Серцем при серці
Матері-землі.

ПОВЕРТАЮСЬ ДО ВАС

І про що вам повісти
Неню?
Збудував уже хату
Маю сина і дочок
Але
Нашої хижі немає
Там де смереки
Місце пусте
А над потоком
Дерев'яний міст
А в річці струги
Під сонцем блищать

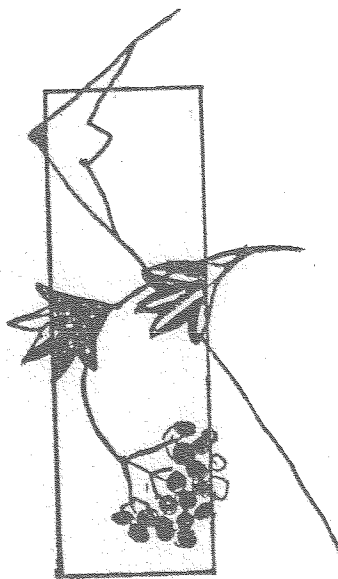
Поховали вас неню
На горбку
Як на престолі
Недалеко Петрового батька
Що також Іваном звався
Але не пожив довго
Стільки хиж розібрали
Що села вже немає
У старій школі корови тримають
З церкви зробили
Костел
Я виїхав звідси
Та вертаю всякчас
Зі свічкою і сльозами.

ДАЛЬШЕ НІЖ КАЛИНИ

Хрести над селом
Гублять свої рамена
Як осінні калини
Листя
Обпалені морозом
Нині зауважив
Над селом
Тільки десять димів
Що попродав вільхам і чагарям
Серед сотні колишніх
Обійсть

Хрести над селом
Щовесни
Кличуть стареньку
У котрої шкарбани
Розчалапані
Гладеньким котурцем
Підперлась
Бабця клунок несе
Павутинням посріблена
Блукає стежинами
У каскадах полонин

Коли бачу її
У сірім лахмітті
Переживаю за матір
Щоб не пішла даліше
Ніж восени
Червоні калини.

ПОЛОНИНА

Тут стільки трав
І стільки барв
Розляглося
Поміж сусідніми
Полонинами
Що немає ради
Ти і твій дід
Поміж світлом і темінню
Поміж стінами лісу і життя
У твоїм серці потік
І щоразу більше каміння
Застиглого
Тут стільки трав щоосені
Нічий

* * *

Листок упав
як птах
Морозом скутий
Без шелесту
Втоптаний у землю
Не чує туги
Осінніх дзвонів
Кроків дощу на вигоні
Крапельок льоду
На своїй гриві
Не відчуває
Тільки час
Тернини жене
У дикі межі
У смерть довічну.

РОЗДУМ

Мою Лемківщину
Закурило снігом
Посеред ночі
Що ані
Вітер не забамкав
До вікон дзвіниці
Ані птах
Не заскрекотів
Чорний
І тому-то
Чорно-білі
Церква хата млин
Розібрані
У сорок сьомому
Кольори тільки
Чорний і білий
Несе Лемківщина
Несе мати
На могилу сина
У чорно-білий день
Квилить чорна ніч
Як чорна стіна
А сльози
Плями білі
Мутні
(Воістину чорний і білий -
то не кольори).

ДО ВИГНАНИХ

Лемки, як птахи розігнані,
не повернуться до своїх гнізд,
не знайдуть пісні, котра веде
в зелений обід гір.

А тут - кожний кличе верх
здійнятим в небо крилом лісу,
прадідів пісня дзвенить,
серце клекоче водоспадом скал.

Сходинки меж у небо біжать,
ідеш угору крок за кроком,
тут, на верховіттях, нічого не треба,
обійми відкриває - лемків Бог.

Ви більше не повернетесь сюди,
бо у пісках вже п'ять десятків літ
все бродите, неначе птахи темні,
і мрякою накриє вас той світ.

Тут, у горах, на верхах усіх
чоло підняла гордо честь,
сонце зіграло душу і серце,
і зночі встає новітній день уповні.

ДІТИ ЛЕМКІВЩИНИ

Почастуйтеся
зеленими словами гір
пригощайтесь по честі
причастіться бо не часто
можете бачити
зелене зілля полонин гірке
взяте у полон як полин
але ви молоді
не знаєте смаку полину
звиклі до кока-коли
до простору
що відкрився полониною
небораки
Діти Лемківщини.

* * *

Учора привезли із села сир
білу грудку гір
запахло ураз так весною
полониною потоками
задзвонили історії підкови
озвалася Лемківщина
узбіччям Магури*
до гірської Криниці**
Хоч немає тебе
на картах живої
хочу живитися
твоїми соками
білою грудкою полонин.

* гора у Besкидах

** містечко Лемківщини.

ВИЗНАННЯ

Відчиню вікно дня
Простір схоплю
У жменю бескидника
Що зранку ще
Виграє мелодійно
На листочку вільхи
Краплею дощу
Над жовтим джерельцем
У котрім давно
Сонце втопилось
Схлипує сине небо
Стоїть похилившись
Червоно-зелений
Малинник

СТАРА ЖІНКА

У сухій траві осені
стара жінка збирає грушки
долонькою гладить золоті кулі
кладає у діряві хустки життя
Похилена як сиве дерево
паличкою сперлась на землю
думає несміло про тепле літо
Стара жінка під грушкою
у холоді осіннього дня
знаходить квіти-спогади
з дірявої хустки
димить спопеліла пам'ять
витікає минуле життя.

Мороз на шибках малює
Заповітне літо
У коморі холодній
Ночує самотньо
А яринь за поясом
Боса.

УКЛІННЕ

Тінь падає птахом
У сад почорнілий
В'язанкою кропиви
Ув горло криниці
Боки обпалені сонцем
Горять...
Головешками життя
Обвуглені людством
У тернинах мли
Ноги лиже
Холодом.

ПОВЕРНЕННЯ

На узбіччі хатина дитинства
Босонога
Квіти з підвіконь
Пішли за водою
Камінцями
Як дикі лебеді
Щоразу даленіє
Повернення.

На небі зорі
Море зір
ясніє віз
дуркочуть колеса
гримлять слова депортованих
сорок сім сорок сім.

* * *

Білі кості зими
знаходжу на верхах
знаю
щоб жити
треба вмерти.

* * *

На величезній сковороді неба
сонні пироги
місяць за місяцем
рядочки місяченьків
поклали мама
на вишитім полотні
посеред зір.

ПИТАННЯ

Гори сплять
Йдемо босоніж гладкою стежкою
Куди вів нас шлях
Підкованих чобіт
Де вичовгані керпці*
Гладші ніж боса стопа.

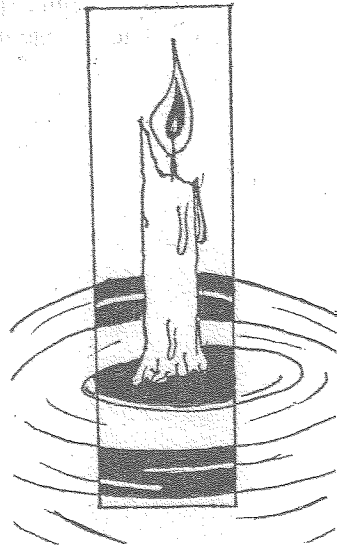
Круглий місяць
Як сліпучий срібняк
Як камінь в потічку
Слизький і холодний
Світить на гори
На віру зелених трав
Куди нас поведе цей шлях

* човганьці (взуття)

ВИБІР

Пам'яті батька

Обіцяли неньови
Землю обіцяну
А він
Нехотячи схотів
І не вибрав з вибраних
Бо невільно.

ЗМІСТ

В.Барна. Поезія болу і пам'яті	3
На білих верхах Лемківщини	12
Псалом	13
Апогей	14
Лемківщина кличе	15
Ти з них	16
«І вип'ємо ще вина...»	17
Родовід	18
Дедалі	19
Правда	20
«Снігом забілило поля...»	20
Аби не згасли свічі	21
Фіалка	22
У той вечір	23
Молитва	24
Мамин закуток	25
Ждиня	26
Лемківська ватра	27
Нагорода	27
Може бути	28
Пасха	29
Він - лемко	30
Дровняк	31
Хвиля	32
«Ексокус»	33
Мамо	33
Тихо до ранку	34
Білична	35
Молитва	36
Тисячоліття	37

До святих	38
Дивак	39
Народина	40
«Я.. міг би померти...»	40
Повертаюсь до вас	41
Дальше ніж калини	42
Полонина	43
«Листок упав...»	43
Роздум	44
До вигнаних	45
Діти Лемківщини	46
«Учора привезли...»	46
Визнання	47
Стара жінка	47
«Мороз на шибках...»	48
Уклінне	48
Повернення	49
«На небі зорі...»	49
«Білі кості зими...»	50
«На величезній...»	50
Питання	51
Вибір	52

ДОРОГІ ДРУЗІ !

ДЛЯ ВАС І ВАШОЇ СІМ'І

**АКЦІОНЕРНЕ СТРАХОВЕ ТОВАРИСТВО «ТЕРЕН»
МОЖЕ СТАТИ НАДІЙНИМ ПАРТНЕРОМ,
ОПЕРАТИВНО ПОДАЄТЬ ВАМ РУКУ ДОПОМОГИ
У ЛИХУ ГОДИНУ, ЯКЩО ВИ ДОБРОВІЛЬНО
УКЛАДЕТЕ ДОГОВІР НА СТРАХУВАННЯ:**

- ▷ від нещасних випадків,
- ▷ майна юридичних осіб при ризиках від пожеж і стихії,
- ▷ при небезпеці втрати домашнього майна, вантажів,
- ▷ цивільної відповідальності власників транспортних засобів,
- ▷ ризику непогашення кредиту
- ▷ автокаско.

**НАШЕ ТОВАРИСТВО ЗДІЙСНЮЄ
ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ:**

- ▷ від нещасних випадків на транспорті,
- ▷ цивільної відповідальності власників автотранспорту,
- ▷ членів добровільних пожежних дружин і пожежно-сторожової охорони.

АКЦІОНЕРНІ СТРАХОВЕ ТОВАРИСТВО «ТЕРЕН»
прийде до вас на допомогу найшвидше, бо ми поруч.

Наша адреса : *м. Тернопіль, вул. Медова, 12-А*
телефони : 22-61-98, 22-75-36, 22-42-12
факс: 22-61-98.

ЛАСКАВО ПРОСИМО ВАС ДО СПІВПРАЦІ!

Автор складає сердечну подяку щирим меценатам, просто добрим людям із Української страхової фірми у Тернополі за сприяння у виданні цієї книги. Переконаний, що треба мати справу тільки із високодуховними доброчинами, бо це - надійно!

Україна, 282001, Тернопіль,
бульв. Т.Шевченка, 1
тел.: (0352) 250671

Літературно-художнє видання
ГРАБАН Володислав Іванович
ІКОНОСТАС БОЛЮ
Поезії

ISBN 966-7298-09-4

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Технічний редактор

Сергій МУЗИКА
Інна МАЛЯВСЬКА
Іван ІЛЬЧИШИН

Підготовка до друку виконана з використанням комп'ютерної видавничої системи

Apple Macintosh.

Надруковано у друкарні ТОВ «ЛІЛЕЯ»
Замовлення № 07 - 08 - 709